

Stanisław Ignacy Witkiewicz

TELHETETLENSÉG

Részletek

Pálfalvi Lajos fordítása

„Öntudatlanul is úgy élünk, mintha ittlétünk a földön örökké tartana, vagy, ha mi nem is, de alkotásaink legalább fennmaradnának. De képzeljük el, hogy a csillagászok kiszámítják a világ végét – bekapcsolódik egy sötét égítest a rendszerünkbe, a Nappal közös súlypont körül kering, eközben a Föld lassan, mondjuk két hét alatt eltávolodik egészen a Neptunus pályájáig. És ez háromszáz év múlva következik be – a bolygók mozgásában beálló perturbáció alapján ez időben kiszámítható. Mi történik akkor a nemzedékkel, amely tudomást szerez erről, hogyan változtatja meg a gyermeknevelést, hogyan nevelik az újabb és újabb nemzedékeket, s végül azt, amelyik megéri a katasztrófát? Nem tiltják-e meg a gyermekszülést, és mi lesz akkor az örökléttel? Milyen csodás regényötlet Sturfan Abnolnak! El kell mondanom neki. De, isten ments, nem szabad programszerűen írni, csak bele kell élnünk magunkat ezeknek az embereknek a lelkvilágába, és majd meglátjuk, mi lesz, mi »jön ki« belőle. Lehet, hogy néhányan, például Conrad, eleve így írtak – de titokban tartották, hogy ne rontsák a renoméjukat az irodalomkritikusoknak nevezett ostobák előtt.”

Csendes, de mozgalmas volt az éjszaka. Kuttyák vonítottak valahol messze, egyre kéjesebben zúgott a meleg szél. Ledér dolgok leselkedtek, ocsmány matatásra és babrálásra csábitva. Szörnyű (minden szörnyű!) vágyak borzolták, majd cibálták a tizenkilenc éves Genezyp Kapen báró testét, aki tán az utolsó volt ebből a familiából. A Kapen nemzetség fenn akart maradni. Zypcio arra gondolt, döntő pillanathoz érkezett. Nem tudott betelni ezzel. Valaki azonban – egy benne lakozó, ösztönös útítárs – rögtön lefitymálta mindezt, akárcsak Afanasol Benz. De mi vitte rá erre azt az ösztönös urat, aki nem bírta a gyakorlatilag indokolatlan magas feszültséget? Lehet, hogy tényleg így volt jobb.

A mézskösziklák lábánál, melyek túloldalán meszet égettek, régi, kissé elvadult kertben állt Ticonderogák új kastélya. Most jutott eszébe Genezypnek, hogy otthon felejtette a kiskertajtó kulcsát, amelyet a hercegnőtől kapott. Nagy nehezen felkapaszkodott a fent üvegcserepekkel borított falra. Épp ugrani akart már, amikor mélyen felsértette a kezét a csuklóján. Meleg hullámokban ömlött a vére: „Ez az első áldozat, amelyet érte hoztam” – gondolta majdnem szerelemmel. A ledérségekhez egy pillanatra rokonszenv is társult – valami olyasmi volt, mint az igazi szerelem. Bekötötte a kezét, de nem tudta elállítani a vérzést. Élénkpiros színt eresztve vágott át a parkon, a hatalmas, zúgó és természetesen lombtalan kőrisek és hársak között. Feltűnt a reneszánsz homlokzat (van-e ocsmányabb a reneszánsznál? – Genezyp számára a brahmani gopuranoknál kezdődött az építéset) a versailles-i módra nyírt lucfenyőkből képzett, lefelé vezető fasor végén. Kuttyának nyoma sem volt. A jobb szárny földszintjén halvány vörös fényt árasztott két ablak. Ott volt a hálószoba – ez a két évszázada neki rendeltetett szoba (és a néhány évtizede neki rendeltetett éltes asszony), ahol (és akin) el kellett veszítenie az ártatlanságát, meg kellett szabadulnia szüzességétől Kapen

de Vahan bárónak – „az utolsónak ezen a néven”, amint Claude Farrère írta. Genezyp grófnőtől született nemesifjúnak érezte magát, és ebben némi örömét is lelte. „Azért ez már valami” – gondolta, és elszégyellte magát. Ennek ellenére ez az érzés megmaradt. Apja (élve vagy halva) a továbbiakban már nem is létezett. Zycio galádul arra gondolt, hogy ha bekövetkezik az a halál, hirtelen felébredhet benne valami rég elfojtott érzélem, és akkor elkezd szenvedni. Félt ettől, másrészt viszont kényelmetlen volt ebben a közönyben élni – a lelkiismeret-furdalás ez okból könnyen valódi fájdalommá fokozódhatott.

Bekopogott az ablakon. Feltűnt a függöny mögött a hercegnő *sólétvörös* alakja. Körkörös mozdulatot tett, jobbról balra a kezével. Megértette, hogy a palota fő folyosóján kell bemennie. E felgerjedt matróna látványa, aki pontosan erre és csak erre várt, igéző hatással volt rá: mintha farka nőtt volna, amely a hasa alá kunkorodik a vágy, a félelem, a bátorság és az undor e furcsa elegyétől. Úgy érezte magát, mint egy kis bolt, egy bőr kiskereskedés eladója. Belépett a palota folyosójának oszlopai közé, mint egy állat, amelyet visznek a szentélybe, hogy rituálisan feláldozzák.

Információ: A hercegnő a hálósobában ült férje társaságában, aki a tehetetlenné vált politikusok legkiválóbbika volt, egyike azoknak, akik kialakították az ország jelenlegi belső egyensúlyi helyzetét (sziget volt a régi jó demokratikus dolce vita álmából a krónikus forradalom tengerének közepette) és külpolitikáját, amelynek az volt a lényege, hogy nem avatkoztak be tevőlegesen az orosz ellenforradalomba. Lengyelország csak ún. „hadi tranzitot”, szabad átvonulást biztosított a csapatoknak, és ennek árán kihúzta magát az aktív részvétel alól. Most viszont a kínai kommunizmus, az Altajból és az Urálból a moszkvai síkságra zúduló lavina megrendítette az egymást fenntartó ellentétek emez ideális rendszerét. A munkások életkörülményeinek javításába fektetett hatalmas tőke, melynek eredetét senki sem ismerte, már nem kamatozott tovább a munkaszervezési módszerek iránti engedékenység formájában. Még a rendkívüli utazási korlátozások segítségével sem lehetett fenntartani a teljes elszigeteltséget, hiába hamisították következetesen a híreket az egész sajtóban, amely a Nemzeti Megváltás Szindikátusának egyetlen óriási szerve, szinte nemi szerve volt. Eljött az idő, amikor a boldogság szigete különös módon zsugorodni kezdett, ha egyelőre nem is fizikailag, hanem erkölcsileg. Bár egy talpalatnyi földet sem hódítottak el az országból, egyre kisebb születnek látszott, amelyet már-már elönt a fortyogó láva. A Szindikátus tagjai, bár égtek a talpuk alatt a föld, még tartották magukat. Minek a nevében? Senki sem tudta – történjék bármi, nem volt hova menekülniük. Senki sem akarta élvezni az életet a régi keretek között – hiszen nem tarthatott örökké... A tisztok nem kötöttek több üzletet (Kocmołuchowicz könyörtelenül főbe lőtte őket), az üzletemberek nem vesztegettek a „megfelelő körökben”, teljesen felhagytak az ún. „nagy tranzakciókkal”, tönkrementek az éjszakai szórakozóhelyek, a dancing barban csak az utolsó kurvák és a vérbeli szélhámósok ritka, kivesző fajtája táncolt. Értelmiségi körökben a durva, sportos elbutulás napi egy óra egészséggé racionalizálódott – e veszedelmes mánia egytől egyig hatalmába kerítette a társadalom minden tagját. Még a minden lehetséges magasabb rendű területre oly veszélyes mozi is lassan, de biztosan kipusztult. Egykét külvárosi bódében az utolsó szakadt kretének még bámulták a sötétben a filmszillogokat, a teljes leépültség állapotában emésztették a kétszáz százalékos maszkulin borzalom és tahóság labdacsát. Még a rádió is hanyatlásnak indult, miután a totális kretenség állapotába süllyesztette a közepesen muzikális félműveltek ötven százalékát. A

Szindikátus által egyneművé tett sajtó sem maradhatott le a túlfeszített tempóban, megdolgozták a közvéleményt az egyre szaporodó lapok, az adott pártok doktrínáit hirdetve – bár a pártok szinte teljesen eltűntek, nagy egyetértés honolt. Szürkülő színkép, színtelen, unalmas massa ömlött az egyik sarokból a másikba, nem tudni, mi végre. De a legmélyén, teljesen spontán módon, a benuult agitációs központok beavatkozása nélkül enyhén duzzadni és emelkedni kezdett valami. Némelyeknek, akik szilárd társadalmi alapokhoz szoktak, időnként az a benyomásuk támadt, mintha kissé süppedő, ingoványos vagy nagyon széles amplitúdóval hullámzó talajon járnának. De ezt rendszerint érzelmi csalódásnak tekintették. Rebesgették, sőt egész jól kivehetően sugdolóztak az Urálon túli sárga sokaság potenciáljáról, amely – mint a gravitációs erő a térszerkezetet maga körül – nem euklideszi módon megváltoztatja a társadalom pszichéjét, de ezt nem vette komolyan senki. Megmaradt még az elszigeteltség, jobban mondva e tűnő délibáb, főként azért, mert egyik nyugati bolsevizált államnak sem volt kedve teljesen bebolsevizálódni a pikáns kínai szószban. Az egyetemes forradalom elvei ellenére a világ minden kormánya igyekezett mesterséges konzervativizmusban tartani Lengyelországot, óriási összegeket fektettek be, amelyeket a kommunista propagandától vontak el (egyszerűen nem volt már kit meggyőzniük) – ennek fejében az ország Védőbástya volt, s egyelőre még szinte örömét is lelte e tehetetlenségében. Elszemtelenedett egy bizonyos embertípus, amely azelőtt kisebb mértékben volt ismeretes, főként a művészet- és az irodalomkritika világában. Ezek az egyének képesek bármilyen mély problémát tetszés szerint elsekélyesíteni, pont fordítva, mint például Whitehead és Russell, akik bármilyen ostobaságból képesek voltak, amint az filozófusokhoz (még hozzá matematikus filozófusokhoz) illik, kellőképpen bonyolult problémát csinálni. („...we can define this kind of people as those, who, by means of introducing suitable notions, can give to any problem, as plain as it may be, any degree of difficulty, that may be required” – idézet Sir Oscar Wyndham, az MCGO=Mathematical Central and General Office munkatársának beszédéből.) Egyáltalán, mindenütt eluralkodott a Lélek (nagy L-lel), az, amellyel úgy „túltöltekezett” minden neopszeudoromantikus, absztinens és azok az emberek, akik úgy általában csalódtak az életben. Most hirtelen diadalmaskodott a lélek, és maradéktalanul megtestesült az életben, de ez olyan benyomást keltett, mintha egy elképesztően szörnyű, rút barom egy fennkölt angyal – az ő pofájához ideálisan passzoló – maszkját venné magára. Azok, akik ezt az irányzatot – minek nevezem? – propagálták, egyszerűen szerencsétlenek voltak – nem volt mit propagálniuk – minden korábbi kőkemény materialista vita nélkül beadta nekik a derekát, de ez halott, minden lelkesedéstől mentes meggyőződés volt. Ticonderoga herceg e sekélyes elmék prototípusa és minden mértéket meghaladó sült bolond volt – Michelangelo vagy Leonardo sem tehetett volna hozzá egy ecsetvonást sem. Pontosan ezért volt e különös elszürkülés egyik oszlopos hive, de hiányzott belőle a tátrai „száraz köd” vagy az októberi reggeli pára nyugalma, vészjósló, fojtó nyugalanság áradt az ég halvány rézvörös, helyenként ólomszín szürkességéből, mintha mindjárt kitorne a szörnyű vihar – ám nem az, amelyik jön és megy, az égtájaknak megfélelően, hanem az, ami a szemünk előtt tör ki, vihar-koca, amely, mint a nőstény a kicsinyeit, az apróbb futár-felhőket táplálja. Elég volt – le az irodalommal. Ez a nagy egyetértés, ez a szegyetelen „szeressük egymást” és „vállvetve”, amelyből kiérződött a szunnyadó gyűlölet fojtott csikorgása; ez az eszelős kölcsönös dicsőítés, amely azelőtt elképzelhetetlen feszültségeket, mérgező gyűlöletet leplezett; ez a kéjes hazugság, amelyben könnyezve fetrengtek az emberek, mint a kutyák az ürülékben – ez egyszerűen iszonyatos volt.

De kevesen voltak, akik ezt átlátták – mindenesetre Genezyp és a herceg nem tartozott közéjük. Azok az emberek, akik tudtak valamit, elrejtőztek valahol a négy főváros ösrengetegében vagy a fő-fő szállásmester látszólag zárt alakzataiban: zászlóaljokban, lovasszázadokban és útegekben. Falun persze senki sem értett semmit – a paraszt reménytelenül holt dolog, ezt az anyagot altatják eszméikkel a tespedt demokraták, a társadalmi conformisták, akik a „nagy”, egyetemes emberi eszméikkel való önámításra akarják építeni a *lelki méltósággal* és áljótéteményekkel elbutított dolgozók kizsákmányolásán és kifosztásán alapuló barátságos kis világot. Úgy hasba vágni ezt a dolgos baromnépet, hogy elfelejtse, hogy ember, és ember *lehet*. Jóléttel elaltatni minden magasabb szellemi igényt, és a megfékezett villámokból fészket rak magának a kis élőködő, alig magasabb az állat szintjénél – ez ment. Így gondolkodtak egyesek, mások pedig, rámutatva a termelés állandó csökkenésére és a nagy eszmék (e valóban nagy eszmék) palástja alatt növekvő nyomorra, amely a bolsevik államokra jellemző, azt állították, hogy nincs és nem is lehet más kiút, csak a fasizmus. És hol itt az igazság, beszélhetünk-e itt egyáltalán igazságról? Van-e értelme e fogalom használatának ilyen klasszisú problémák esetében?

Rettenetesen búzlott minden. De a propaganda gárdistái csak azért is azt mondták, hogy illatozik, méghozzá fenségesen. Némelyik mundér alatt (főként a Szindikátus tagjainál) izmok helyett férges zsigerek rázkódtak – ezt senki sem látta. De e különös felfordulás erejénél fogva mindezek az ellentmondások valahogy fenntartották magukat, mint nyáron, a kissé cukros víz színén a levéltetvek emulziója. A lélek, nagy L-lel, és a kommunista pénz volt a kapaszkodó. Volt valami szörnyű ebben a leleplezhetetlen, magas erkölcsiségű hangulatban, amely minden réteget a hatalmába kerített, kivéve néhány bolondot a legfelsőbb arisztokrácia tagjai köréből. A jó emberek azt mondták: „Na, látjátok, nem hittétek, hogy minden jóra fordul” – így beszéltek a meghatott pesszimistákkal, akik a gusztustalan ellágyulás könnyeivel a görcsös hunyorgáshoz szokott szemükben feltették maguknak a kérdést: „Eleddig a program-szerű önkínzásban tévelyegtünk volna, kiirtottunk minden reményt e jövődöbeli nyafkák érdekében (egyszer majd nyilván nekik is kinyílik a szemük), akik egyelőre nem akarják látni az őket körülvevő rosszat és minden szféra alkotóerejének közelgő kiapadását?” – mintha tényleg olyan nagy szám lenne hitvány áleszmécskékkel szédelegni (ilyen a különféle hitek újjászületése, a deindividualizáció visszafordíthatósága, az elgépiesedés legyőzése tejjás és bibliaolvasás által, a proletariátus művészeti tevékenysége, a táplálékot pótló tabletták stb.).

*

Zúgott az udvaron a viharos árvai szél, süvített, örvénylett a kastély kéményei és sarkai körül. Úgy tetszett, minden duzzad, dagad e szörnyű feszültségben, recsegnak a bútorok, és bármelyik pillanatban kitörhetnek az ablaküvegek emez ismeretlen erő nyomása alatt. Félelemmel vegyes várakozás dagadozott Genezyp zsigereiben, mint egy zsírral összegyűrt vattagolyó a patkány hasában (ismeretes ez a vad szokás, így is meg lehet ölni e szerencsétlen lényeket, melyek senkiben sem kelhetnek együttérzést). Már nem tudta elviselni ezt az állapotot, ugyanakkor a legkisebb mozdulat is abszolút lehetetlennek tűnt számára – hát még az a *mouvement ridicule* (amiről már hallott), ráadásul *ilyen* körülmények között! E pillanatban semmit sem találhatott volna szörnyűbbnek a nemi kapcsolatnál. És ezt neki meg *kell* tennie – és így tovább. Hihetetlen! Vele!! Ah – non, pas si bête que ça! Maga a női nemi szervek léte is valami bizonytalan,

ha ugyan nem kizárt dolognak tetszett. Lassan, fokozatosan valami formátlan, akaratlan masszává dermedt, kétségbeesetten gondolt arra, hogy ha a nő nem szólal meg elsőként, nem mond valamit vagy nem érinti meg, most, rögtön, azonnal, akkor ő, Genezyp Kapen kipukkad itt, ezen az égszínké pamlagon, és szétporlik a végtelenben. Mindez erős túlzás volt, de hisz... Ugyanakkor mérhetetlenül kívánta (inkább elvileg) azt, aminek, ha törik, ha szakad, meg kellett történnie, de remegett a szempillája az iszonyatos rémülettől: hogy nézhet ki valójában ez az egész, és mit kezdhet, mit kell tennie azzal – ő, sötétség hatalmai, ő, Izisz, ő, Asztarté) – ez volt a legrosszabb. Ehhez képest semmiség volt minden vizsga, beleértve az érettségit is. Nehéz volt, mint az ábrázoló geometria: megszerkeszteni egy forgó ellipszis árnyékát, amely egy ferde gúlával metszett hasábra vetül. Felnyögött, vagyis inkább elbődült kimondhatatlan fájdalomában, mint egy tehén, és ez mentette meg attól, hogy megszakadjon. Sikerült lopva a hercegnőre pillantania. Keselyűprofiljával a fiú felé fordulva ült a nő, titokzatos volt, mint egy ismeretlen vallás szent madara. Gondolataiba merülve olyan távolinak tetszett a valóságtól, hogy Genezyp megreszketett, és áhitatosan meresztgette a szemét. Biztos volt benne, hogy teljesen más világba lépett, észrevétlenül, átmenet nem volt, mégis a „pszichikaiság” mérhetetlen szakadékaival választotta el ezt a világot a régítől (amely a közvetlen közelében létezett). Milyen transzformációs egyenletekkel írható le az átmenet, ezt Zypcio már soha nem tudhatta meg. Amúgy is örök rejtély maradt számára az a nap, főleg az az este. Kár, hogy az ilyesmit nem lehet integrálni. A pillanatok világosak voltak, de a legmélyebb változások egésze, a lelki átalakulások búvópatakja láthatatlan maradt, felfoghatatlan, mint egy furcsa, elfelejtett álom. Ettől a ponttól kezdve minden „elcsótányosodott” – ebben biztos volt: látott egyszer két csótányt, olyan furcsán akaszkodtak össze... A vággyal együtt ordináre rémület tört fel zsigerei központjából (a személyiség testi valójából), és elöntötte egész lényét, emlékei végső határáig. Olyan éles volt a kettősség érzete, hogy voltak pillanatok, amikor tényleg azt várta, lelke kilép a testéből, ahogy azt Murti Bing hívei mesélték a köznépek. Örökre elszőkik a lélek a szexuális szörnyűségek elől, és valahol az abszolút harmónia, a tiszta fogalmak és a valódi, nem pedig léha gondtalanság világában fog élni – az az ocsmány dög pedig itt marad a démonok és a pokoli rémek prédájául. Nem volt ilyen menedékhely. Ezt itt kell véghezvinnie az embernek, magával vonszolva szerveinek mindig örületre vágyó, telhetetlen zsákját, ezt a nyers húsból készült pokoli huzatot, amelyben szivárványfényben ragyogó, ritka drágakövek rejtőznek. Nem, a rémület nem volt ordináre – ez volt a férfiúi (nem az az undorító) méltóság utolsó védekezési kísérlete a legnagyobb megaláztatás, a nőtény tisztátalan álmainak való kiszolgáltatottság ellen. Ezt csak a szerelem igazolhatja, de az se nagyon. Pislákolott ott valami, de nem volt az igazi. Milyen élet vár rá? Vajon most már mindig úgy fog járni, mintha örvénylő mélység fölött feszülő kötélén indulna el, hogy szörnyű és eleve hiábavaló erőfeszítés után menthetetlenül belezuhanjon? Milyen gyöpös katolikus, úgynevezett negatív katolikus volt Zypcio ebben a pillanatban! Izzadt a tenyere, égett a füle, egyetlen szó sem jött ki kiszáradt torkán, hiába kanalizott görcsösen a nyelvével. A másik fél is duzzadó ábrándoktól feszült, és teljesen elfeledkezett a fiú jelenlétéről. Genezyp fájdalmas erőfeszítéssel feltápáskodott a kerevetéről. Szegény kisfiú – szemernyi férfiaság sem volt benne, de hiába is lett volna, mert a kinézete egyszerűen szörnyű volt. A hercegnő megrebbent, mintha álmából ébredne, távolban kalandozó tekintetét a nemi érés sorsdöntő pillanatához érkezett szerencsétlen, de éppen ezért rokonszenves, nevetséges, zavart fiúra irányította. Épp az imént, egy halálos pillanatban gon-

dolta át az egész életét. Érezte, hogy ez a vég – nincs tovább –, itt ez a kislány, és aztán vagy a teljes lemondás következik, él tovább, bőrében a szüntelen, gyötrelmes fájdalomserűséggel, ágyékában a kielégületlenség unalmas zsibbadtságával, tompa fájdalommal a hasában – ez minden –, vagy még néhány év kompromisszum, de akkor fizetnie kell, ha nem közvetlenül, akkor kerülő utakon, áttételesen, meg kell vetnie önmagát és mindenekelőtt azokat a „szemeteket”. Nem segít már a „précieuse-ség” és az álintellektuális élet. Csak arra volt jó, hogy elcsábítsa azokat a barmokat, hogy ne lássák a vágtyól duzzadó, meredő szerveket. De mit ér ez önmagában? – „uram, ez kicsinyég unalmas”, ahogy az a rohadt ruszin, Pavlichenko mondta, aki mindentaylorizálni akart, és kész. Ó, mennyire undorodott ebben a pillanatban a férfitől. Nem attól a szegény gyermektől, aki ott ült mellette, halálra rémülten (tudta ő ezt), hanem csak attól, az egytől a sokaságban mint fogalomtól, azok a borzalmas férfiak, irdatlan, szőrös hímek, mindig messze vannak, elérhetetlenek, hazugak. „Ó, százszor hazugabbak nálunk – gondolta. – Mert rólunk köztudott, hogy mindent azért teszünk, de ők úgy tesznek, mintha nekik nem az lenne az egyetlen igazi élvezet, ha kielégülést találnak bennünk.” Ránézett a fiúra, helyesebben arra a „valamire”, amit egy pillanat múlva (pokoli erotikus technikája segítségével) férfivá kellett avatnia, ugyanolyan férfivá, mint azok. Ha csak rájuk gondolt, megreszketett az undortól és a megaláztatástól. Genezyp megint leült, megbénította az az ellentmondás, amely túlnő az ő világán, és abba az ellenőrizhetetlen szférába nyúlik, ahol a képzelet egyesül a valódi léttel. „Hah, legyen meg a mi akaratumk” – gondolta a hercegnő. Könnyedén és kecsesen felemelkedett. Kislányosan testvéri mozdulattal kézen fogta Genezypet. Az felállt, és engedelmesen vonszolta magát utána. Úgy érezte magát, mintha egy órát üldögélt volna a fogorvos várótermében, most pedig menne kihúzatni a fogát, egyáltalán nem úgy, mintha orvos helyett az ország élvonalbeli démonainak egyikéhez „fordulna” az első kéjes éjszakán. De amaz csekélység volt ahhoz képest, ami most várt rá. „Tessék, ez a kitartás eredménye – gondolta dühösen. – Az apám, mindig az apám. Nem csinálnám ezt itt, ebben a pillanatban, ha nem lenne az az átkozott erény.” Már gyűlölte az apját, és ez erőt adott neki. Nem tudta, hogy a helyzet minden varázsa egyedül ebben a start előtti várakozásban rejlett, amelyre panaszkodott. Ó, ha egyszerre lehetne az ember az ellentétpár mindkét pólusa, és nem csak gondolatban! Micsoda gyönyörűség lenne! Időnként mintha törekednék is erre, de csak félkész, befejezetlen dolgok jönnek ki belőle. Talán a téboly... De az túl veszélyes. Egyébként is, az ember olyankor nincs teljesen magánál...

A hercegnő kakukkfű- és még valami meghatározhatatlan illatú hálósobájában találta magát. Az egész szoba egyetlen óriási nemi szerv benyomását keltette. Már a bútorok elrendezésében is volt valami meghatározhatatlan feslettség, nem is beszélve a színekről (rákvoros, rózsaszín, kékes- és szürkészilva) és a kisebb kellékekről: metszetelekről, csecsebecséről és a legvadabb pornóval teli albumokról, az ocsmány fényképektől kezdve a szubtilis kínai és japán fametszetekig – abnormális tünet ez még egy olyan *bas-bleu*-nél is, mint Irina Vszevolodovna, hisz a disznóságok gyűjtögetése a férfiak kizárólagos privilégiuma. Illetlen szagokkal elegy meleg félhomály terjengett, csontig hatolt, lágyított, lazított, ugyanakkor bikamód ingerelt és tüzelt. Genezyp megint valami férfias készítéseket és belső testi parancsokat érzett. Beindultak a mirigyek, függetlenül a fiú lelkiállapotától. Egyáltalán, érdekelt is ő a hercegnőt – egyszer élünk, ördög vigye a többit.

A hercegnő gyorsan levetkőzött a tükör előtt. Nyomasztó csend volt. Rettentő lár-

mának hallatszott a ruhák suhogása, amely képes az egész házat felverni. Zypcio még életében nem látott ehhez fogható szépséget. Hol maradt ehhez képest a legcsodásabb hegyvidéki táj? A homályban eltűntek e ritka szép marhapofa kisebb (egészen kicsi) fogyatékoságai (a tükörből nevetett rá zsigerekig ható mosollyal), arcát – mint az elérhetetlen csúcsokat a hurrikán – erős illat lengte körül. Illatfelhőben úszva győzhetetlen hatalomra és valami földöntúli, sátáni bűbájra tett szert, amely a soha el nem múló élet szívet tépő fájdalmával gyötörte Zypcio kisfiús lelkét. Mit számított e varázslathoz képest az, hogy az előbb kisebb ráncokra lett figyelmes, amúgy formás orrát pedig kissé likacsosnak találta. Hol maradtak az álmok, a szobrok, Mohamed paradicsoma és a rovarlét boldogsága (erről ábrándozott Zypcio annak idején), hasonlítható-e mindez ehhez a torokszorító testi pompához; aktuális végtelenség ez valami óriásiban, ami persze az életben néha egy kis réssé, hitvány kis „görönggyé” szűkül a fogalmi világ fennkölt káprázatához képest. Ez csak ebben a világban lesz az esetleges részletek és az embercsorda gyakorlati tevékenységéből származó hulladékok inadekvát szemétdombja – itt „áll, ime, uram, mint egy vadbarom a nagyságos úr előtt” a látszólagos nonszensz leküzdhetetlen piramisa, amelynek szintetikussága nem elvi jellegű, nem az „eszményi létben” lebeg, csak valami valóságos (ó, mennyire elérte-tenedett ez a szó, milyen gyalázatosan elkoptatott), egynemű, sehol egy rés vagy repedés, sima, mint az üveg, nem lehet semmivel áttörni és elemezni – talán csak törrel vagy a hatezer éven át megvetéssel kezelt művészaromsággal. (Azért vetették meg, mert egykor más szereket használtak erre, ilyenek a kegyetlen, erotikától áthatott vallások, a nagy művészet, a nagy lemondás, a rémisztő, narkotikus látatokok és a mindennél rémisztőbb titok érzete – nekünk csak a nonszensz maradt mint végső orvosság – aztán a vég, ahogy Sturfan Abnol mondta.) Olyan egyszerű volt ez, mint minden minőség (színek, hangok, szagok stb.), mindenki, vagy a fogalom – („hehe”) – Husserl számára. „És az emberiség, amely századokon át (természetesen racionalista szempontból nézve [amelynek, mint tudjuk, legalábbis nincs mindig és mindenki számára – y compris a legnagyobb koponyákat is – igaza]) a legszebb vallási nonszenszbe merült, és zabolátlanul fickándozott benne, most felháborodással fogadja a művészet utolsó rángásait, amely képtelen létrehozni a maga pusztuló formavilágát a »szent valóság« enyhe torzítása, azaz világkép és érzelmek nélkül, ahogy azt a mai kor leghétköznapibb *standard-common-man*-jének agya felfogja” – így beszélt fél órával ezelőtt, ördög tudja, minek az *à propos*-ján, csak úgy *en passant* az az undok Maciej Scampi. Ez a test – most megnyílt a bátor (inkább bátortalan) fiú döbönt tekintete előtt a másik személység rettentő titka, most, amikor meglátta, felfoghatatlan szépségben tündökölvé, a kívánt testet, belső ellenállást érzett (tán szét kellene zúznia vagy cafatokra kéne tépnie, egyáltalán, meg kellene semmisítenie). Mindez ő volt, ez a boszorkány. Olyan volt, mint egy főpap Ízisz szobra előtt. Minden szörnyű keleti mítosz és ocsmány szexuális misztérium, megtestesülve ebben a maga tökélyében varázslatos létben, átfutott az ifjú onanista romlott képzeletén, mint valami parázna pára, amelyet az a leírhatatlan valami választott ki, ami olyan csüggedt szemérmelenséggel pompázott előtte. Mert a hercegnő szomorú volt, és szomorú bájjal fedte fel igéző, gömbölyded idomait – „*des rondeurs assommantes*”, ahogy az egyik francia rajongója mondta valamikor. A fiú buta pillantása pedig (nemcsak magát nézte a tükörben a nő) égette a bőrét, mint a diatermiás készülék felhevített lemezei. „Ez a boldogság még egy kis szenvedést is megér” – gondolta szegény.

Genezyp számára elviselhetetlenül óriási lett a világ. És benne a nő, mint valami

lázálomban, egészen kicsi, mint valami kolosszális gyümölcsben a mag – eltávolodott, eltűnt valahol a fiúra nehezedő végzet örvényeiben. Megint a félelem. „Gyáva lennék?” – gondolta Zypcio, mintha az otthoni kis keresztjére feszítenék. Ez a kis kereszt aztán irdatlan nagyra nőtt, és már soha nem szabadulhat tőle – belenő a testébe, sőt a lelke alsó végződéseibe is. Nem, ez az ártatlanságát egy kicsit későn elvesztő érettségiző diák, ez a szegény Zypek Kapen nem volt gyáva. A félelme most valóban metafizikai természetű volt – nem járatta le a fiúban születő férfit. Most érezte először Genezyp, hogy tényleg van teste. Mi volt ehhez képest a sport és a gimnasztika! E „szisztéma” izmai (ahogy az angolok mondják) megremegettek, és két lépéssel közelebb ment az előtte álló baljós istenséghez, amelyről épp most hullott le a mintás szőnyegre az amúgy igen szép bugyi. De mit értett ő ebből? Az a test és az a vörös tűz... Nem bírta ezt a látványt. Lesütötte a szemét, és figyelmesen nézte a tarka szőnyeg mintázatát, mintha e pillanatban az lenne a legfontosabb, hogy emlékezetébe vesse a perzsa cikcakkokat. Csak halványan látta e pokoli kép alsó részét. Amaz elfordult, könnyedén kiugrott a földön heverő bugyiból, és, rá se nézve a fiúra, bájos, kislányos mozdulattal lehúzta csillogó harisnyáját. Ebben a csillogásban volt valami a csiszolt acél, egy ropant gépezet alkatrészének kegyetlenségéből. Pillanatonként változtak a méretek – állandóan a brobdingnagizmus és a liliputizmus közt ingázott minden, mint a kábítószeres látomásokban. (Irina Vszevolodovna mindig kerek harisnyakötőt viselt térd fölött.) És Genezyp meglátta a lábát, szebb volt, mint bármelyik görög szobor – de kár is a szóért: a láb mintha független életet élő különálló istenség lenne, meztelenül, illetlenül... Hisz a láb mint olyan nem valami nagyon szép, de valami pokolian feslett – tán a láb a legfeslettebb. Ez pedig – az ördögbe is! – biztos valami csoda. Mert pontosan ilyen, nem pedig másmilyen a reménytelenül tovatűnő, a múlt élet szakadékába zuhanó idő e metszetében – még tart az önmagától való telítettségtől meghasadó pillanat tortúrája. Genezyp az arcába nézett, és kővé dermedt. A „bujaság angyala” volt – igen, nincs erre más szó, a BUJÁLKODÁS ANGYALA. AAA, aaa... Ez az örülettel határos, züllött szépség, beleolvadva a túlvilági szentség elérhetlenségébe, valami el-vi-sel-he-tet-len volt. Különösen a lábbal és azzal a hullámmzó, vörös bozonttal együtt, amely a kezdet ocsmány titkát rejtette. Innen jött volna a világra az a szép és kellemetlen alak, az a nagydarab fickó, akit most az előbb ismert meg? Zypcio a vad rémület feneketlen mélységébe zuhant, és valami olyan vérmesen *kínos* szexuális és összvilágfájdalom fogta el, hogy egyszerűen kipukkadt belül, mint a pöfeteggomba vagy a poloska, ha teleszívta magát vérrel. Soha nem mer odamenni a nőhöz, soha nem lesz már köztük semmi, és soha, amíg csak él, nem szabadul a belső fájdalomtól, ettől az elviselhetetlen állapottól. Nemi szerve helyén valami erőtlen, nedves, érzéketlenségében is fájdalmas sebet érzett. Herélt volt, gyerkőc és fajankó.

– Félsz? – kérdezte a hercegnő, ivben hajló ajka elbűvölően mosolygott, kéjesen megrázta rézvörös sörényét. Irina Vszevolodovna most már nem gondolt arra, hogy volt ma valami gyanús a fiúban – elfeledkezett előérzeteiről. Rettentő szerelem költözött győzhetetlen combjába, más, nyugtalan előérzetek borzongatták, zsigerei szinte kifordultak valami falánk, feneketlen homorúságba. Mézsűrű, fájdalmasan kéjes érzés kúszott vérző, sajgó, valami magasabb rendű után epekedő szívébe: magába tudná fogadni ebben a pillanatban az egész világot, nemcsak ezt a gyereket, gyerkőcot, gyermekcsét, ezt a kisfiút, fiúkat, fiúcskát, ezt a búbájos, de már bikamód férfias kis angyalkát, aki tartogat neki valamit a nadrágocskájában – puha, félszeg, szánalmas kis valamit, ami egy pillanat múlva rémesen feláll, mint a végzet ujjá a viharos, nyári égen,

valamit, amit áthat a fiú lénye (sőt a lelke), és szétzúzza őt (együtt és egyedül – ő, e kéj felfoghatatlan furcsasága), megöli, elpusztítja és megkínozza kielégületlenségtől vérző szívét, amíg csak szét nem tépi őt és önmagát e gyalázatos, megalázó és – a fiú, e pokoli kéj ura számára – diadalmas orgazmusgörcsben. Mit tudnak a férfiak a gyönyörrel! Azt csinálnak, amit akarnak, csak közvetve érzékelik, hogy az a valaki, a nő fokozza passzívan az örületig ezt a gyönyört azzal, hogy olyan, nem pedig másmilyen, eltekintve bizonyos jelentéktelen kis érzésektől. De nem tudják a nyomorultak, mit jelent önmagunkban, a zsigereinkben érezni e gyönyör elgyötört, megalázott és mégis nagy, hatalmas *urát*. Most ő teszi ezt velem, itt van – az az erőtlenség, ahogy átadom magam az idegen hatalomnak, az a tetőpont. De ezt még fokozza az az érzés, hogy elbukik ez a barom. „Ah, nem bírom, megőrülök” – suttogta, görcsösen rángva az egész testén elhatalmasodó vágytól, de az a tökfilkó nem mert hódítóként nézni rá. Így képzelte szegény Irina Vszvolodovna. Hogy történt valójában? Jobb nem is beszélni róla. Nem is beszélnek, ha nem lennének bizonyos dolgok, amelyek mégiscsak amellet szólnak, hogy így lesz jobb.

Genezyp csak most érezte igazán át az értelmét annak, hogy felébredt délután gyerekes álmaiból. (Hányadszor?) Végtelen sok fokozata van az emberi léleknek – csak tudni kell rettenthetetlenül lehatolni a mélybe –, vagy eléri a legfelső fokot, vagy elpusztul, mindenesetre nem lesz olyan hitvány kutyaélete, mint azoknak, akik épp csak annyit tudnak, hogy léteznek, még azt is csak épp hogy. Na – próbáljuk meg. Bazyli herceg és Benz egész beszélgetése hirtelen, még egyszer utoljára megvilágosodott, mint a keleti égen gomolygó felhők, mikor a nap lebukik a láthatáron, és már a horizont mögül veti rájuk elhaló, málnavörös sugarait. Hol volt ebben a pillanatban, nem tudta. Átlépte eddigi „énje” határait, és örökre lemondott intellektusáról. Ez volt az első önmagával szemben elkövetett bűne. A két világ összezapása, megszemélyesítvén amaz urakban, nullával egyenlő eredményt hozott. „Az élet önmagában” (a leghitványabb embermassza legcsalókébb fogalma) megnyitotta előtte a bukáshoz vezető utat. Lemondva a látszólagos unalomról, amelyet a fogalmak szférája áraszt, ha kezdőkkel van dolga, lemondott egyben az életről is, amiért azt a szférát feláldozta. (Ez az igazság nem mindenkire nézve érvényes, de hány ember van napjainkban, aki önkényesen ezt teszi.) A rémes istenség, bugyi és harisnya nélkül, alig-alig megereszkedett, még (fenyegetően felemelt ujj – egyedül a levegőben) szép mellével (Genezyp víziójában más bolygó ismeretlen gyümölcsének látta) csendben, szerelmesen, alázatosan állt. És pontosan ez volt olyan rettenetes. De erről nem tudott szegény kis ártatlan. Azt sem tudta Zypcio, milyen rettenetesen elbűvölőnek találja őt a hercegnő félszeg zavarában, milyen mély, zsigereket szétvető, kristálytövisékké dermedt könnyekben kitörő szeretetet ébresztett a vágy mellett az egykori anyában azzal, hogy infantilizált tahóként mozgott az erotikában, egyszerűen felbecsülhetetlen értékű példány volt e szörnyű időkben... Emitt meg csak azért is – iszony... Hogy lehet az egyik fél önutálata ekvivalens ilyen fennkölt érzelmekkel a másik fél részéről az utálat tárgyát illetőleg? Titok. Kifürkészhetetlen döntések rejlenek a mirigyváladékok kombinációiban. Ez a kóktél mindig okozhat meglepetést ízeivel. De, az ördögbe is, egyszer mindennek véget kell érnie, hogy elkezdődjék valami más – különben elmúlik a pillanat, az az egyetlen pillanat, amelyet ki kell használni, ki kell *használni* – ah...

– Gyere – suttogta a titokzatos istenség vágytól elfúló hangon. (Hova, ó, istenem hova?!) Nem felelt: zsibbadt nyelve mintha valaki máshoz tartozott volna. Odajött a hercegnő, érezte karja illatát: szubtilis volt és lenge, de százszor mérgezőbb a világ

minden alkaloidájánál – mily zsenge e méreghez képest a meszkalin! Ez végképp leverőleg hatott a fiúra. Kis híján elokádtta magát. Minden fordítva történt, mintha valaki galádul az ellenkező irányba állította volna át az egész gépezetet. – Ne félj – beszélt tovább Irina Vszevolodovna mély, kissé remegő hangon, nem merete megérinteni a fiút. – Nincs ebben semmi rossz, nem fog fájni. Nagyon édes érzés együtt csinálni valamit, ami ilyen illetlen, ami ilyen kedves, amit senki nem lát, és senki nem szégyell. Van-e szebb két egymásért lángoló testnél... (A francba, ez sem az igazi!) egyesülnek a gyönyörben, amit egymásnak adnak... – (Nem tudta ez a kora felett kesergő démon, hogyan kell megszéledíteni, megnyugtatni és elcsábítani ezt a szegény kis rémült jószágot. Kiszakadt belőle a lélek, szánakozva röhögött e szegény, hervadt, „mélységes” vágyaktól reszkető, öregedő testen, amely most, a félhomályban emez ártatlan és utálatos fiú szemében még sosem látott pompában ragyogott, úgy lehet, utoljára. A szenvedés elképzeltetlenné fokozta a pillanat varázsát. Elöntött mindent a kínok szürke szósza, amelyen a szűzies, valódi szemérmes mimelő aggkori szégyen mazsolái úsztak. De győzött maga a gesztus nagysága, és csak aztán, megkésve jött a megfelelő érzület: az anyai gyengédség és a bestiális, pusztító vágy rejtélyes amalgámja, amely boldoggá teszi a nőt, feltéve, ha talál megfelelő alanyt, akire ezt az elegyet ömlesztetheti. Így gondolta Sturfan Abnol – de hogy van ez valójában, senki sem tudja.) Kézen fogta a fiút. – Ne szégyelld magad, vetközz le. Jobb lesz így. Ne ellenkezz, hallgass rám. Olyan bájos vagy – nem, nem is tudod, milyen vagy, nem tudhatod. Majd én adok neked erőt. Megismered általam önmagadat – megfeszülsz, mint az új húrja, ami kiló a messzeségbe, az életbe – ahonnan én már visszatérőben vagyok, ahova most bevezetlek. Lehet, hogy utoljára szeretek... szeretlek... – suttogta szinte könnyezve. (Ott látta szeme előtt a hercegnő égő arcát, és a világ lassan, de biztosan felágaskodott előtte. Ott, a genitáliákban baljós csend honolt.) És a hercegnő? Szegény. Selyemsálakba burkolózó gög, cinikus metálmaszokba bilincsel, asszonytól szokatlanul bölcs szellemétől megriadt, csekély testi hibáit ijedten rejtő sziv, az éretlen és túlrett, aránytalan és elképesztően zavaros érzelmek (hisz anya volt egykor) e gubanca, ez a sziv teljesen feltárult vad szégyentelenségében e kegyetlen ifjú előtt, aki nem volt tisztában azzal, micsoda kínokat okoz, s ettől többé-kevésbé undok volt. Tulajdonképpen elég csúf és érdektelen a kamaszkor, ha nem ragyogja be viszonylag színvonalas intellektus. Ez a fény még nem gyúlt ki Genezyben, de valami mégiscsak pislálkolt benne. Most már ennek is vége. Már soha nem találhatja magát azon az oldalon. Hatalmába keríti már a gonosz, kegyetlen élet, mint valami bestia a szörnyek atlaszából – talán Katoblepas vagy valami még rosszabb (de hisz lehetne az bamba birka is) –, mint a hosszú testű elasmosaurus platyurusok, körülfonták már e fojtó vágyak, vonszolják a jövő sötétjébe, ahol némelyek nem találnak enyhülést sehol, tán csak a narkotikumokban és a halálban vagy a tébolyban. Elkezdődött az. – Most megint a hercegnő szavai:

– ...vetközz le. Olyan bájos kis tested van. (Lassan vetköztette.) És milyen erős. Micsoda izmok – megőrülök. Itt a hajcsat – ideteszem. Szegénykém, drága kis impotens. Tudom én – azért jártál így, mert túl sokat vártál. Mi ez a folt? (Megremegett a hangja.) Á – onanizált a kicsike. Nem szép dolog. Meg kellett volna tartanod nekem. Ez meg a pocija. De rám gondoltál akkor, igaz? Majd én leszoktatlak róla. Ne szégyenlősködj. Csodálatos vagy. Ne félj tőlem. Ne hidd azt, hogy én olyan okos vagyok – ugyanolyan kislányka vagyok, mint te, azazhogy te nem is kislány, hanem nagy fiú, nagy, erős férfi vagy. Papást-mamást játszunk, mint a hét éves pápuák a dzsungelban, a kunyhójukban. – Eközben tényleg kislánynak nézett ki, olyan volt, mint azok, akiket

régebben lenézett. – Nem is vagyok én olyan rettenetes, mint mondják rólam. Ne hallgass rájuk, ne higgy nekik. Megismersz majd, és megszeretsz. Nem lehet, hogy ne szeress belém, amikor én téged úgy... – és ártatlan ajkára szakadt a kitanult nőstény első csókja, parázna tébolyban égő szemek martak a fiú szemébe, mint a kénsav a vasba. Megtudta végre, milyen rettenetes dolog a száj – ez a száj és a hozzá tartozó szempár. Hideg tűz – hirtelen szerelemre lobbant a hercegnő iránt, de épp csak egy pillanatra. Már el is múlt. Mindennek ellenére gusztustalannak találta, ahogy arcába csapódik ez a nedves puhatestű, nem is beszélve a zabolátlan nyelv eszelős „nyalintásairól”. Genezyp tökéletesen, lényé legmélyéig megkettőződött. De mit érdekelt ez a hercegnőt. Csókok közepette a pamlaghoz vonszolta, és – hiába ellenkezett a fiú – meztelenre vetkőztette. Lehúzta cipőjét, csodaszép lábikráját csókolgatva. De semmi eredmény. Más módszerhez folyamodott: kezébe fogta a fejét, és arra kényszerítette a fiút, hogy térdeljen le, ő maga pedig – mint egy ocsmány lidérc – pokolian szétterpeszkedett. És akkor azt a fejet és azt a bájos arcot kezdte odanyomni könyörtelenül. Ő pedig, a csőd szélén álló férfi, védekezően az egész élet meggyalázása ellen (boldogság vagy boldogtalanság, majdnem egyre megy, eltekintve az illúzió mérhetetlenül rövid pillanataitól), noha már potenciálisan elbukott, és elindult a lejtőn, magának a személyiségnek az ösztönével harcolt a létezés sokasága és a csorda ellen, amelyet a hercegnő teremt metafizikai szükségszerűségből. Majd széttépte a fiút. Az fuldoklott, majd elokádta magát, tajtékzott, amikor meglátta maga előtt azt, amitől a legjobban félt. Semmi kedve nem volt ahhoz, hogy örömet szerezzen a hercegnőnek, arról már nem is beszélve, hogyan értékelt az, amit látnia adatott. Valami vörös szőrrel borított szörnyűség (a hercegnő lenézett mindent, ami nem természetes), különös, undorító, rózsaszín, pokolbűz és tengeri üdeség áradt belőle, a legjobb Rothman dohány és az örökre elvesztett élet illata – az bizony; és az a has, látszólag semmi különös, de valami szentségtörő megadással domborodott, finoman, mint egy tilalmas keleti szentély kupolája; mellei, mint a fehér dagobák, melyek csúcsát megvilágítja a kelő nap; és ez a csipő, amelyre tán még tudattalan ábrándjaiból emlékezik, idegen, mégis jól ismert, olyan, hogy nem tud mit kezdeni e szépséggel, az ördögbe is, nem tehet semmit, és ez így megy tovább mindenki szégyenére és kínjára. Ráadásul ott az az arc, az a pokoli pofa!... És a szerelem. (Tudvalevő, mi kellene ahhoz, hogy mindezt össze tudja szorítani és egy hősies taszítással kilökke magából, múlttá, valami távoli és közömbös dologgá változtatva, legalább egy pillanatra. De ott továbbra is baljós csend honolt, mint a tengeren egy órával a ciklon kitörése előtt.) És megint a „fentebb leírt állapottal” ellentétes érzelmek kerítették hatalmukba, égő szégyen gyötörte (fiziológiai) gyámoltalansága és ostobasága miatt. Terméketlen és kegyetlen, a nyolcévi munkával kialakított életet szétzúzó élmények sivataga. Így keletkezett a megmásíthatatlan múlt e különös szenvedés, a szemérem kínjainak pillanatában... (Micsoda? Rettentő szó, de felülmúlná-e bármi is a szégyent e retteneten kívül?) És a hercegnő ráadásul olyan jóságos volt feslettségében, mint a tejszokoládé, mint valami szemérmetlen tehén, mintha nem is asszonysemély, hanem szarvas, krokodil vagy tengerimalac nősténye lenne... Olyan nagy lett, nehézkes és kellemetlen – egyébként is felesleges –, itt meg, semmi, kis borzongás se, juszt se. És ahelyett, hogy megtette volna, amire a hercegnő vágyott, odabújt kissé már megereszkedett melléhez, amely mint „tisza forma” oly csodás volt, hogy nem egy tizenhat éves lány gömbölyded idomait is túlszárnyalná. Végül már teljesen elvesztette a türelmét ez az egész komplikált gépezet, az úgynevezett Ticonderoga hercegnő. És sörényét hátravetve megint száját nyújtotta a fiúnak,

mint valami példátlanul ledér és undorító, csigasikamlós valamit. Genezyp egész testében remegett az embertelen kintől, attól undorodott, amit a leginkább kívánt, mindenek ellenére ebbe az utálkozásba kéjes érzések vegyültek, a lelke mélyén büszke volt: lám, hát ő is csókolózik, úgy bizony. De ez az idióta valójában nem is vette szájába e gyönyörű ajkat. És akkor a hercegnő átvette a kezdeményezést, újra elkezdődött a kikényszerített csókok kínja, nem volt előlük menekvés – amennyiben nem akarta megbántani ezt a rettentő állatot, aki ilyen kitartóan ostromolta. De ezt Zypcio nem akarta semmiképp, a félelem és az undor ellenére sem. Elnézegette volna így, meztelenül akár tíz óráig is, szünet nélkül, nagy elragadtatással. Már szinte szerette is, de valahogy furcsán, nem úgy, mint anyját, de hasonlóan (iszonyú), ezt az alapjában véve jószágos teremtést, aki ilyen elképesztő mutatványokat végzett alatta, s közben szemérmetlenül gyönyörködött mindenben, amire a fiú oly kevés figyelmet fordított önmagán. És semmi. Zsigerek és zsigerek. Pedig rettenetesen akart valamit, majd megszakadt, de mit – nem tudta. Azaz fogalmilag tudta, csak hiányzott ennek a belső megfelelője.

Végül a kedveszegett, csüggedt, dühös és csalódott hercegnő (bár tudta, hogy fél óra múlva mindent megbocsát neki, és egyszer majd talán ad még egy másik leckét neki, más módszerekkel) durván ráripakodott, viszolyogva ellökte magától, épp akkor, amikor a fiú kedveskedni akart neki, és valódi ragaszkodást érzett iránta.

– Öltözz fel, de rögtön. Fáradt vagyok. – Tudta, mit csinál: mintha korbáccsal vágna a fiú ártatlan „arcocskájába”.

– Szeretnék megmosakodni – szó szerint úgy köhögte ki ezeket a szavakat, a lelke mélyéig meg volt sebezve. Mérheterlenül nevetségesnek, megalázottnak, sőt meggyalázottnak érezte magát.

– Mintha lenne miért. Egyébként menj csak a fürdőszobába. Megmosdatni már nem foglak. – Finoman, de megvetően kitéssékelte a folyosóra a fiút, pucéran, mezít-láb. Gyámoltalan volt és elhagyatott. De még ha az akaraterő titánja lenne is, akkor sem tehetett volna ez ellen semmit. „Kíváncsi vagyok, hogy viselkednék ilyen helyzetben Napóleon, Lenin vagy Pilsudski” – gondolta, és mosolyogni próbált. Ó, ha tudta volna, hogy végződik ez az éjszaka, inkább teljesen átadta volna magát Tengiernek a farkas járta ludzimierzi rengetegben. De lassan-lassan elképesztő indulatok ébredtek benne.

Hajnalodott már. Még mindig tartott a vihar, de már alighanem meleg szél fúj, mert feketén és nedvesen álltak a fák, ömlött a víz a tetőről, el-elkapta a szél, mintha valami tisztátalan nekigyürkőzésben erőlködnék. Hétköznapi, semmitmondó reggelre virradt, azok után, ami történt, épp mindennapiságában, hipernormalitásában volt rettenetes. Zypcio kifújta magát, és visszatért belé némi férfiúi méltóság. Csak ez a könnyörtelenül virradó nap – jaj de nehéz lesz elviselni. Egyáltalán mit csináljon? Már vége mindenek, és így marad egész életére, mint egy nyílt, vérző seb? Hogyan húzza ki estig? Hogy élje le az életét? Ott legyen már, a túloldalon, a távolban, ahol a mindentudó idősebb urak unott, fajtiszta pofái leselkednek? Vagy ne: kitarjon egy mind ez ideig rejtve maradt kaput, amely kivezet a jelen koszlott udvarából, hogy beáradjon rajta a napfény, az élet ismerete, és menjen ki oda – de hol van az az ott? Távoli emlékek éledtek benne, a gyermekkori, tárgytalan epekedés, amikor valami nagy dologra vágyott. Épp a legjobbkor. Ráeszmélvén helyzetére, keserűen elmosolyodott. De ez új lendületet adott neki, hogy ne csak várja azt a pillanatot, mint régen, hanem idézze elő tudatosan. Mivel? Mit ér a vágy? Hogyan? Ökölbe szorította kezét, olyan erővel,

amely látszólag az egész világot képes lenne újra saját teremtményévé transzformálni, engedelmes jószága lenne, mint szukája, a nirvána. A valóság meg se rezdült. Az izmok itt önmagukban mit sem érnek, kell még valami kicsi, egészen apró rugó. De nem volt. Még csak nem is gondolt az intellektusára, amelyről örökre lemondott. Hogyan változtathatná, legalább ezt a palotát, ahol aljas betolakodó volt, és ezt az idegen asszonyt (egyáltalán nem szerette ebben a pillanatban) a saját birtokává és a saját asszonyává (nem valamiféle életfogytiglani szerelemben, házasságban, erre nem is gondolt, ahogy az esetleges gyerekekre sem), csak afféle saját, belső használatra rendeltetett, a régi szimbolikus körök rítusához, a gyerekes metafizikához tartozó tárgyakká, amelyek fölött eddig uralkodott? Súlyos teherként nehezedett rá a világ – csak az utolsó kör létezett még. (Genezyp Kapen – *je ne „zipe” qu'à peine* – ahogy az iskolában csúfolták.) Ez a kör ő maga volt; jobban mondvá a mérhetetlen enje, de mintha kilépett volna testéből. De most még – feszülő izmai ellenére – a teste sem tartozott hozzá. Egymástól idegen, kémiaiilag sem rokon elemekre hullott szét. Meztelen volt, kicsit már átfázott ezen az idegen helyen, e szintén meztelen asszony szobáinak labirintusában, aki csak arra várt, hogy a fiú megmutassa erejét, miközben anyai érzései lassan elszivárogtak belőle, mint a víz a lyukas fazékból (vagy a tej a rákos mellből). De ha mindig így lesz (lehet, hogy nem normális a fiú, ó, istenem?!), akkor ez egyszerűen elviselhetetlen, ez a vég. Ha ez a kisfiú *ilyen* adottságokkal nem képes szexuálisan kielégíteni, így vagy úgy, akkor ez egyszerűen a tragédia csimborasszója, megint – ki tudja, hányadszor – démonikus módszereket kell alkalmazni, azt az egész hazug játékot, amivel már torkig volt... Pedig most pihenni akart egy kicsit, szeretkezni csak úgy, egyszerűen, kéjesen és békésen elpihenni e bájos „fiúcska” ártatlan szívére és délceg testére, *sur ce paquet de muscles*. És azt akarta, hogy ez a „fiúcska” minden doppingszer nélkül magától tűzbe jöjjön, s még csak annyit, hogy mindez szelíd és csendes, mégis érdekes legyen. Így gondolta a hercegnő (hiú ábrándok), kissé már elbóbiskolva, tépett zsigerekkel, aranyvirágos, halványzöld köntösbe burkolózva (micsoda fényűzés!); bugyolált, hentergő, hebegő henye. Biztos volt benne, hogy ez a teremtés furcsa módon nem szökik meg a fürdőszobából. Bár ezek után várható lett volna, hogy kész magára kapni egy bundát a hallban, és odébbáll férje kalocsnijában. Elvesztette a magabiztosságát, nem tudta, hogyan folytatódik a románc. De az volt a legaggasztóbb, hogy kételyei támadtak, normális-e a fiú. Már nem engedhette meg magának, hogy kedvére bujálkodjék, pedig az utóbbi időben igencsak vágyott rá. Éber állat (kedves kis állatka, mint a mormota, a nyáj őrzője) eszmélt a hercegnőben megint, feszült figyelemmel hallgatózott, mit művel ott az a pucér (brrr...), mily „csodás, jópofi, fiatalka, de azért elég izmos és délceg, olyan idegen, akaratlanul is harapós és elégedetlen (ilyen bájjakkal! – micsoda botrány!), ráadásul még meg is van sértődve!” Hirtelen megremegett. Életében először gondolt arra, mi történik a MÁSIKKAL, *azzal* a férfival (bár ezt a „gyerkőcöt” tulajdonképpen nem is nevezhette férfinak), aki az ő (ez esetben csődöt mondott) himje. Veszélyes fordulat. Még soha nem járt ilyesmin az esze – talán csak kislány korában, az esküvő előtt gondolt valami történelem előtti szarháziakra, akik közül később kikerült néhány igazi szeretője. Tényleg igazi? Ennyi idő, senkit sem szeretett egész életében, most világosan látta. És most ezt a szerelmet (mert e pillanatban már tudta, hogy igazi szerelem, az első és az utolsó) meg kell rontania, be kell mocskolnia a régi, többé-kevésbé démonikus trükkökkel, az egész rettenetes, mégis felejthetetlen múlttal, amit csak úgy, várakozás közben nem téphetett ki magából. Szörnyű fájdalom hasított a szívébe és alsóbb tájaiba.

De az a bugyuta fiúcska nem is sejtette, milyen sorsot szánnak neki testének sötét és rejtélyes erői, megfeszítette vaskos izmait, fel akarván ébreszteni magában a hatalmas szellemet. Hasztalan. Hajthatatlan maradt a valóság, azaz a kastély, a fürdőszoba falai, a közelgő nap és a februári, téltemető árvai szélvihartól tépett erdők. Szörnyű kora tavaszi epekedést sodort a szél, még ide, e múlttal terhes ház zegzugaiba is benyomult. Úgy érezte, mindez másképp is lehetne, „nem feltétlen ilyen rémes és értelmetlen ez az egész”, mert vannak még valahol jó világok, ahol mindennek megvan a maga rendes helye és a rászabott rendeltetése. Úgy érezte, még minden jóra fordulhat, és „olyan jó, olyan jó” lehet! De mi kéne ehhez? Ezelős önképzés, sok mindenről örökre le kell mondani (ez az első feltétel), határtalan önfeláldozás, jóság, de igazi, szívből jövő jóság, semmi pragmatikus vagy teozófiai baromság (tehát jóság, a ma már tökélyre fejlesztett elhülyülés, az ocsmonda, rohadáshoz és „székrekedéshez” hasonló önmegtágadás nélkül), és végül el kell pusztítania a személyiségét, ki kell tépnie a világból, egészen a gyökereikig. Csak a más jószágokat és embereket tápláló gumó marad a földben, a levelek, virágok csak arra valók, hogy ellássák és szaporítsák ezt a gumót – semmi másra nem jók. Rajta!... Természetesen nem így gondolkodott Genezyp, mert erre még (bármilyen egyszerűek is ezek a gondolatok) nem volt képes. Olyan, minőségileg artikulálatlan hordalék volt, amelyből bizonyos feltételek mellett „szárba szökkenhetnek” ezek a szavak. Hirtelen zseniális gondolat villámlott át az agyán: hisz ez az asszony az egyetlen *puha* (és ráadásul élő) dolog itt, karnyújtásnyira tőle (valahol távol, a háttérben, mintha nem is a sorshorizonton túl lenne, felvillant az otthon képe, haldokló apjával és e pillanatban furcsamód idegen anyjával, mintha mindez már a múlthoz tartoznék), és rögtön megérezte, hogy a hercegnő lelkileg is ugyanolyan lágy, míg az ő lelke más anyagból van, kemény kalapács, izzé-porrá zúzhatja azt az anyagot, s akkor végre teremthet belőle valamit, lerakhatja jövőendő élete legmélyebb alapjait. Nem ébredt rá e koncepció nyomonúságára. Sistergett benne az ifjúkor öntudatlan kegyetlensége, és ahogy ott állt (mi mást tehetett volna), pucéran és mezítláb, „felkerkedett”, újabb hadjáratra indult a hálószobába. A hercegnő nem oltotta el a lámpát, és nem nyitotta ki a spalettát. E kudarc után jobbnak látta nem mutatkozni a személyzet előtt. Halálosan fáradt volt. Egyébként sem volt kedve ehhez az új naphoz, amely új, másfajta boldogságot hozott neki. A hálószobában tovább folytatódott, megszakitás nélkül az előző éjszaka. Zypcio magabiztosan lépett be, nem törődve a felfordulással. (A kanapén hentergő, halványzöldbe bugyolált különös figura rémült pillantást vetett rá, és arcát a párnába rejtve rögvést összegömbölyödött.) A február reggeli fürdőszoba viszonylagos hidege után (hat-hét óra lehetett, tehát négy órán át dögönyözte hasztalan a hercegnőt) a szines-szagos, szinte tapintható bujaság légköre úgy hatott az undok ifjoncra, mint a meghódított város hangulata a harctól dühödő zsoldosokra. Mindenekelőtt el kell törölni valami eszelős és „természetfeletti” tettel a Tengierrel folytatott erdei perpatvar megalkuvó ocsmányságát, és véget kell vetni itt, a paradicsom kapujában e gyermekded ügyefogyottságnak. Sikerült végre egyszer s mindenkorra túltennie magát az asszony viszonylagos öregségén – nőstény volt csak, semmi más, fényévnyi távolságból is „kévánságtól szagló” (iszonyú sértő szavak) nőstény öslény *à la* Przybyszewski. Elemi erejű, vad, öntudatlan kéjvágy, igazi, kétszemélyes vágy tört fel az agyközpontokból, elérte a mirigyeket, betöltötte minden izületet, ama fatális záróizmot is beleértve. A hercegnő nem fordult meg, de érezte, hogy ott tornyosul mögötte valami. Várt, kibírhatalanul fájt, zsibbadt a nyaka, aztán ez az érzés átment az agyékába és a combjába, bizsergető hóhullám öntötte el, elérte a bestialitás örökké

kéjsóvár tűzfészket, az ördögi, felfoghatatlan és visszahozhatatlan, mindig új, sötét, gyilkos kéj forrását. A hercegnő tudta, hogy egy pillanat múlva megtörténik. De hogyan? Segítsen neki, vagy bizza rá a dolgot? Vágy szorította össze a torkát, mint egy véres húsgombóc, szájában, orrában, szemében és agyában érezte tűznyelveit. Úgy érezte magát, mint amikor gyötrelmes-kéjes hullámoktól borzongatva tragikus eseményekről, kínokról és reménytelen öngyilkosságokról olvasott, olyanokról, amik sem itt, sem ott... és felkapaszkodott a gyönyör szédítő magaslataira... önző, undok disznó, görcsösen dagadó, sima, sikos bőrű, nyálkás és kissé bűzös, mégis bájos, épp ettől bájos nő, aki a végtelentől fuldokolva, kínok közt adja oda magát a pusztító, idegen hatalmaknak. Mindezeket a hatalmakat ők testesítették meg, azok az átkozott férfiak... Szíjat hasítok a hátukból!... De ezt az egyetlen mindezen érzések mellett is úgy szerette, mint az édesgyermekét, majdnem ugyanúgy, mint azokat a teremtményeket, akik belőle kúsztak a világba elviselhetetlen, mégis gyönyörtől teljes fájdalommal szagatva combját. Mert a hercegnő jó anya volt: szerette fiait, és vad elragadtatással szülte őket egykor. (A legidősebb, melankolikus fiú nemrég lett öngyilkos, a másik huszonegy éves korára a Megváltás Szindikátusának kínai nagykövete lett [nem tudni, mi történt vele az elmúlt évben], a harmadik Scampi, de róla már volt szó.) Most mindhármát egyetlen, belőle fogant szellemben látta együtt, s ez a lélek Genezypben testesült meg. Ez a bájos Zypcio volt az utolsó fiacskája, drága „kicsikéje”, az egyetlen, féltett kis malackája, emellett ártatlan, emellett még kegyetlen is, és már szőrös, vadidegen, undok kan. Mivel irtsa ki magából ezt a szerelmet, ha mégsem menne minden rendben? De a kínokba csomagolt várva várt gyönyör, mint a pikáns angol szósz a roastbeef szeletnek, pokoli búbját adott az egésznek. „Ffurcsa kondolatok”, ahogy egy öreg zsidó nevezte az ilyen állapotokat, ő látta el a kastélyt különféle dolgokkal, ő volt az egyetlen „alacsonyabb rendű teremtmény”, akivel a hercegnő kegyeskedett kissé komolyabban is elbeszélgetni, de töprengését félbeszakította az, amiről ábrándozott.

Brutálisan vállon ragadta a fiút, és pucér, szégyentelen pofájába, e furcsa gondolatoktól megszépült arcába bámult. Már a testeken kívül összefonódtak a vágyak. A hercegnő lejjebb nézett, és olyannak látott mindent, amilyennek álmolta, és már nem engedte ki a fiút kéjsóvár karjai közül, e kitörő erőt minden perverz előjáték nélkül alaposan kiművelt testének legtitkosabb kéjközpontjaiba irányította. Összegabalyodott minden, egymásba mélyedtek a szervek, és Genezyp megérezte, hogy az élet mégiscsak *valami*. A hercegnő ugyanezt érezte, de a sir szélén, azaz, ami még rosszabb, élt-halt az életért. De az a bikaborjú igencsak tűzbe jött, és kielégítette a halálos vágyakat: a magáét és az övét, egybeolvadva az örület tengermélyében. (A hercegnőt később „a sir szélén álló vén csoroszlának” nevezte magában, így küzdvén le saját érzelmeit.) A fiú számára e nő az élet arcátlan, póre, sőt nyúzott lényege volt. A megnevezhetetlen fejeződött ki e disznó, metafizikai gyönyörre fokozódó kéjek egybeömlésében. Aztán átmentek az ágyra, és a hercegnő elkezdte tanítani. A fiú pedig e képzeletől felajzott lett, majd a mélybe zuhant, és már nem tudta, él-e még egyáltalán ebben a pokolban, ahol a legtitkosabb vágyak is lelepleződnek. Kihúzta belőle a hercegnő – mint a belet a jószágból – a titkait, a legszegényetesebb, bevallhatatlan ötletek, gondolatpókok és -polipok emez ördögi módon kitágult horizontú világában. Végül Zypcio még egyszer, utoljára e mélységbe zuhant, de most már aztán rendesen. Ő pedig, ez a „démoni” Irina Vszevolodovna – a róla szóló szörnyű pletykák felülmúltak mindent, amit valaha is pletykáltak (sőt azt is, amit csak pletykálhattak volna) – megcsókolta az ifjonc piszkos, persze csak bizonyos értelemben koszos kezét, azt se tudta

a fiú, elment-e már az esze vagy nem, néma tűnődésbe merülve az átélt gyönyör felett. Megsemmisült szinte, de ez a fáradság élvezetes volt, mint valami ismeretlen narkotikum. Büszkén és gyengéden simogatta a hercegnő a fiú lágy, selymes haját, álmos macskaként hunyorogva szívta be mézédés illatát.

Nyolc óra volt. Az ágyban feküdtek, nem volt erejük megválni egymástól. A szobalány, egy bájos vörös nő behozta a báránysültből, sonkás tojásból, füstölt halból, *porridge*-ből, tejeskávéból és prima konyakból álló reggelit. (Híres volt a ház a női személyzet szépségéről, a hercegnő bátran szembenézett az összehasonlítás veszélyeivel. Ezért, ami a „hölgyek” felvételét illeti, szigorú megszorítások voltak érvényben Ticonderogáéknál.) Zypcio a paplan alá bújt. Nevetgéltek, sugdolóztak fölötté a nők. De e kis megaláztatás ellenére is úgy érezte magát, mintha szarvánál ragadta volna meg az életet. Csontjáig hatolt a diadal érzete, buta, kisiús diadal: férfi volt végre, és tudta, mit kell tennie a jövőben. Ő, mekkorát tévedett!

Pór Péter

KÉT PILLANAT A BÉCSI SZÍNPADON

Hofmannsthal: A RÓZSALOVAG; Schnitzler: A ZÖLD KAKADU

Király Edit fordítása

Az átmenet éveiben, amikor is Hofmannsthal a bécsi „*fin de siècle*” csodagyerekének szerepe után a Nemzet Költőjének még nagyobb szerepére készülődött, esszéinek látókörét is megváltoztatta, és a dekadencia szentjeinek dicsőítése után az európai szellem nagy tradíciójának újrafelfedezése és újraértelmezése felé fordult. Így 1905-ben előadást tartott Shakespeare-ről, pontosabban SHAKESPEARE KIRÁLYAI ÉS NAGYURAI címmel. E királyok és nagyurak hatalmas alakja mindig egy sajátlagos környezetet, a szövegbe beleírt olasz kifejezéssel, egy sajátlagos „*ambianté*”-t teremt, méghozzá olyan erővel és intenzitással, hogy a „*nemes lét*” mindenkit áthat, még a nem nemeseket és a szolgálakat is, sőt túl a személyeken, térré, illattá, fénné lesz, „*dallamegésszé*”, csodás összeszővődéssé, a dolgok és a sorsok harmonikus „*egymásba kapcsolódásává és összefonódásává*” az univerzumban. Végül Hofmannsthal egy kurta mondatban foglalja össze, amit Shakespeare varázsának érez: „*Olyannyi atmoszféra van magában a pillanatban.*”

Ez a jelentéktelennek és banálisnak tűnő mondat lesz a vezérfonalunk, amikor megkíséreljük értelmezni a századforduló bécsi színpadának két nagyszabású pillanatát. Mindkettő valóban látványos és példászerű pillanat, és éppen az atmoszféra révén, szinte azt mondhatnánk, éppen az atmoszféra ereje révén, amelyben létrejönnek, illetve amelyet megteremtének, válnak példászerűvé. Cselekmény, konfliktus, alakok, nyelv, korszak, sőt még az ábrázolt környezet, az „*ambiente*” is különbözik a két darabban; de összekapcsolja őket a pillanat atmoszférájának közös dramaturgiája. Mi az